

innhold

Forandrer hjernen

Forsøk på mus og rotter viser at bromerte flammehemmere forandrer hjernen til dyrene.

Side 4

Flere reiser kollektivt

I landets største byer reiser stadig flere kollektivt. Størst er økningen i Stavanger.

Side 5

Truer med bøter

Byggmakker truer sine leverandører med bøter dersom de leverer regnskogstømmer som ikke er sertifisert.

Side 6

Breene smelter

Breene i Sveits og Himalaya er i ferd med å smelte bort.

Side 8

Varmt år

2004 blir nok et varmt år – det fjerde varmeste som er målt i verden. I Norge har temperaturen hittil vært 1,1 grad over gjennomsnittet.

Side 9

— Haltbrekken bommer

Lars Haltbrekken bommer når han hevder at Regjeringen gjør det lettere å bygge sterkt forurensende gasskraftverk, skriver miljøvernminister Knut Arild Hareide.

Side 14

Kjemikaliefunn i osteplast

- produsenter endrer emballasje



(Foto: Elisabeth Kirkeng Andersen)

Disse ostene er pakket med plast som inneholder det kjemiske stoffet NETSA, som kan være helsefarlig.

Det kjemiske stoffet NETSA er funnet i osteemballasje. Myndighetene frykter at stoffet er helsefarlig, og ingen vet hvor lenge det har vært i bruk. Tine og Synnøve Finden bytter nå innpakning.

Side 3

leder

Bot og bedring

Nærmere 16 000 arter er i akutt fare, ifølge Verdens naturvernunion (IUCN). Antallet er imidlertid bare toppen av isfjellet, siden kun en liten andel av verdens arter har blitt vurdert.

Truslene mot arts mangfoldet er mange, og de fleste er menneskeskapte. Artenes leveområder forsvinner, eller lider under press fra intensiv matproduksjon, introduserte arter og forurensning. I tillegg blir klimaendringer i stadig større grad ansett som en alvorlig trussel mot arts mangfoldet.

På side 6 i denne utgaven av N&M Bulletin skriver vi om butikkjeden Bygghjelp som truer sine underleverandører med bøter. Trusselen skal hindre at kjeden selger tømmer som direkte eller indirekte ødelegger regnskogens flora eller fauna. Negativ presseomtale kan resultere i erstatningskrav på minst 100 000 kroner fra Bygghjelp mot underleverandørene. Regnskogene inneholder en vesentlig del av jordas biologiske mangfold. Regnskogsfondet har i en årrekke slåss mot import og salg av uforsvarlig hugget tømmer fra disse skogene. Nå kan de notere seg en solid seier. Den viser at medieomtale og offentlig press er uhyre viktig i slike saker.

For å bevare det biologiske mangfoldet her til lands, skal et offentlig utvalg legge frem forslag til nye lover og regler innen utgangen av året. Miljøvernminister Knut Arild Hareide bebuder en tiltaksplan til våren, for å stanse tapet av arter innen 2010. Vi lover å følge med på hva statsråden foretar seg – både på papiret og i praktisk handling.

Ja til oljeboring

USAs innenriksdepartement gir tommelen opp for første kommersielle oljeboring i "det nasjonale oljereservatet" (the National Petroleum Reserve) i Alaska.

Oljeselskapet Conoco Phillips vil åpne to felt på østsiden av det allerede etablerte oljefeltet Alpine. Det er ikke sikkert at Conoco Phillips vil benytte seg av klarsignalet, skriver Anchorage Daily News, men om de gjør det vil dette bli første gang noen borer etter olje i dette området. Interessen har ligget lenger øst, i området rundt det store Prudhoe Bay-feltet.

Republikanerne i Alaska vil også åpne Arctic National Wildlife Refuge for oljeboring. Det er bare et par år siden forslaget sist ble behandlet i Kongressen, og da tapte tilhengerne hårfint. Nå mener Bush-administrasjonen ifølge Reuters at de kan få Kongressen til å gå med på boring.



Brytes nesten ikke ned

De bromerte flammehemmene i fisk fra Mjøsa brytes nesten ikke ned, kan Statens forurensningstilsyn (SFT) melde. Lagesild fanget i år har mer bromerte flammehemmere i fettets sitt sammenlignet med fisk fra 2003, dette fordi fisken i år er slankere. Den totale mengden bromerte flammehemmere i lagesilden i år er litt mindre enn i de som ble undersøkt i fjor. SFT kan ikke på grunnlag av resultatene si noe om det har skjedd en økning av bromerte flammehemmere i næringskjeden i Mjøsa.

Ulv hett tema - i Kroatia

I Kroatia er spenningen mellom ulv og bønder til å ta og føle på, melder Reuters. Kroatia totalfredet rovdycet i 1995, og ifølge lokale kroater har den de siste årene endret adferd. Før gikk ulven aldri ned i lavlandet dersom den hørte mennesker eller bjeller fra sau eller kveg, mens i dag skyr den ingen midler for å få litt saftig lammelår eller en hund til lunsj, sier en sauebonde til Reuters. Dette til tross for gjeterne og hunder som vokter bu-skapen.

Antall ulv i Kroatia ligger i dag på omtrent 170, og nær sagt ikke en dag går uten at ulveangrep blir rapportert i avisen.

Grønn racerbil

IdéeVerte Compétition, en organisasjon av ingeniører og teknikere som er opptatt av miljøet, har i samarbeid med European Space Agency (ESA) laget en grønn racerbil. Bilen har satt fartsrekord på 315 km/t, med propangass som drivstoff og solsikkeolje som smørelje. Selve bilen er laget med romfartsmaterialer, og er ekstremt brannsikker. Presidenten i ESA, Alain Lebrun, sier at å lage en miljøvennlig racerbil er en fin måte å vise fram teknologi som vil gjøre fremtidens biler mer miljøvennlige.



notiser

Utelukker ikke helsefare

Et kjemisk stoff brukt i emballasje til ost kan vise seg å være helsefarlig. Dette kan være tilfellet for elleve oster fra Tine og Synnøve Finden. Nå endrer de emballasjen.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Seks oster fra Tine og fem fra Synnøve Finden er pakket i emballasje som smitter over det kjemiske stoffet NETSA (N-etyl-toluensulfonamid). Smitten er foreløpig ikke testet på ostene, men Mattilsynet har gjort analyser på smitte til fett og vann, såkalte næringsmiddelsimulanter.

— Når vi ser overføring til simulat, vil vi etter all sannsynlighet også finne overføring til ost, sier rådgiver Per Fjeldal i Mattilsynet.

Det finnes veldig lite kunnskap om NETSA, men man vet at det kan forandre arvestoffet på bakterier. NETSA er dessuten ganske likt et kreftfremkallende stoff som heter o-toluensulfonamid.

MULIG HELSEFARE

På bakgrunn av NETSA-smitten i laboratorieforsøk ba Mattilsynet Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) å vurdere helserisiko.

VKM kan "ikke utelukke en mulig helsefare ved inntak av stoffet" sett i forhold til hvor mye en gjennomsnittlig oste-spiser kan få i seg.

Det er ikke satt en verdi på tolerabelt inntak av NETSA, i og med at det finnes så lite data på stoffet. De regnet seg i stedet fram til en terskelverdi for trygg eksponering av NETSA ut fra stoffets egenskaper og struktur.

Kun 0,12 gram av Synnøve Findens mild fløtemysost i halv-kilos pakke er nok til å overskride denne terskelverdien.

FUNNET I ELLEVE OSTER

Mattilsynet ble oppmerksom på NETSA etter en rutinekontroll.

— I alle prøvene vi tok var det en komponent som pekte seg ut. Det var NETSA, sier rådgiver Per Fjeldal i Mattilsynet.

Emballasjen rundt 39 oster fra de to store osteprodusentene Tine og Synnøve Finden er undersøkt. De 11 emballasjene som avga NETSA ble levert av bedriftene Amcor flexibles og Wipack. For førstnevnte var overføringen av NETSA høyest.

INDUSTRIEN MÅ OVERBEVISE

Mattilsynet ba tidligere i år Synnøve Finden, Tine og firmene som har levert emballasjen med NETSA om å legge fram dokumentasjon på at stoffet ikke er farlig.

— Det er industriens ansvar å påse at de ikke bruker stoffer i produktene sine som er skadelige, sier rådgiver Per Fjeldal i Mattilsynet.

Han påpeker at Mattilsynet på det nåværende tidspunkt ikke vil advare mot å spise ost pakket i denne emballasjen.

BYTTER EMBALLASJE

Både Tine og Synnøve Finden vil bytte ut emballasjen som i dag inneholder NETSA.

— Synnøve Finden vil om kort tid skifte ut emballasjen på sine produkter hvor NETSA har blitt funnet, opplyser Stein Ove Jordal i Synnøve Finden.

Han sier at rapporten fra Mattilsynet og vurderingen fra VKM ikke er årsaken til at de bytter. Synnøve Finden tar til etterretning at VKM ikke kan utelukke helsefare ved å få i seg NETSA.



Osteemballasjen inneholder et kjemisk stoff som kan være helsefarlig. Mattilsynet venter nå på en avklaring fra osteindustrien.

Hva er NETSA?

- NETSA består av tre kjemiske forbindelser kalt isomerer.
- Kjemikaliet er en mykgjører og brukes i lim og trykkfarge
- Det kan være irriterende for hud, øyne og luftveier
- Det ligner et kreftfremkallende stoff kalt o-toluensulfonamid
- Man vet svært lite om stoffet

Kilder: Mattilsynet og VKM

Jordal vet ikke hvor lenge emballasjen med NETSA har pakket inn brunostene fra Synnøve Finden.

TINE FJERNER OGSÅ

— Vi fjerner NETSA fra emballasjen rundt våre produkter så fort som mulig, opplyser kjemiker Hege Revheim i Tine.

Årsaken er funnene av NETSA i emballasjen. Hun vet ikke hvor lenge NETSA har vært i bruk i emballasje som Tine har pakket inn osten sin med.

HER ER OSTENE:

- Tine Norvegja mild smak 1000g *
- Tine Norvegja mild smak *
- Tine Økologisk Norvegja
- Tine Jarlsberg Lettere *
- Tine Lettere Nøkkel *- lavest verdi av NETSA
- Tine Nøkkel *

- Synnøve Finden Mørkebrun litt mer smak 500g
- Synnøve Finden Brunost Mild fløtemysost 500g- høyest verdi av NETSA
- Synnøve Finden Lysebrun 500g
- Synnøve Finden Gudbrandsdalsost G35
- Synnøve Finden Nøttebrun 500g

* Pakket med Wipack
Andre er pakket med Amcor Flexibles
Kilde: Mattilsynet

Mindre søppel



Kanskje blir det enda deiligere å være norsk i Danmark framover? Danskene begynner i alle fall å få bukt med søppelbjerget sitt. I 2003 ble det produsert to prosent mindre avfall enn i 2001, samtidig som hver danske gjenvinner 400 kilo mer søppel nå enn for ti år siden. Miljøministeren i Danmark, Connie Hedegaard, sier at tallene kan tyde på at Danmark er i ferd med å stabilisere avfallsmengden sin.

Kalking hjelper laksen

Kalking har fått villaksen tilbake i tidligere sure og fisketomme vann, og etter 2000 har fiskerne fisket 15 til 20 ganger flere fisk. Dette kommer fram av en ny rapport, "Laks i kalkede vassdrag - status og forventninger" fra Norsk institutt for naturforskning (NINA). I løpet av ti år vil villaksfangsten trolig ligge rundt 70 tonn. Sure elver og vassdrag er en stor trussel mot det biologiske mangfoldet. Forskerne oppfordrer derfor til å fortsette kalkingen.

Flammehemmere forandrer hjernen

Hva får du om du tar nyfødte mus og rotter og utsetter dem for skumle nye miljøgifter i den perioden hvor hjernen deres er mest følsom og utvikler seg raskest?

ELISABETH K. ANDERSEN
ek.a@naturvern.no

Rastløse, misilpassede voksne mus og rotter som ikke kan huske eller lære seg ting ordentlig.

Det viser forskningen til Henrik Viberg fra Universitetet i Uppsala som i et forsøk eksponerte de små pattedyrene for bromerte flammehemmere de tre første ukene deres på jorden.

Viberg valgte å eksponere musene og rottene for miljøgifter i denne perioden, kalt den neonatale perioden, fordi den hos pattedyr er ekstremt viktig. Dette er tiden da hjernen utvikler seg raskest og mest. Hos mennesker, som er det pattedyret med den største og mest avanserte hjernen, strekker den neonatale perioden seg over den siste tredelen av tiden i mors liv og varer til barnet er hele to år. Det vil si en meget lang tid hvor hjernen generelt sett er veldig utsatt for ytre påvirkning.

ER OVERALT

Forskning fra Norge, USA og Sverige viser at andelen av bromerte flammehemmere i



Forsøk viser at bromerte flammehemmere gjør mus rastløse og forvirrede.

mørmelk er formidabelt mye høyere i dag enn for bare 25 år siden. Det vil si at nyfødte barn som blir ammet er eksponert.

Bromerte flammehemmere brukes i alt fra plast og elektroniske kretskort til datamaskiner, bygningsmaterialer, sofaer og klær, for å gjøre tingene vi omgir oss med mindre brannfarlige. Bivirkningen er at stoffene i seg selv er svært giftige, viser stadig flere undersøkelser.

MÅ FORSKE MER

Viberg synes de voksne musene og rottene som i en kort periode

bare ble utsatt for bromerte flammehemmere, viste såpass klare og alvorlige skader at han maner til mer forskning. Det er behov for å finne ut om stoffene har andre skadelige effekter på nervesystemet, og ikke minst om det finnes synergieffekter mellom bromerte flammehemmere og andre miljøgifter, skriver han i en pressemelding.

Vindmøller kan endre klimaet

"Vindmøller er sexy" skriver Putsj, bladet til Natur og Ungdom. Viktigere er det kanskje at de produserer strøm ved å svirre rundt og rundt og fange vinden. Men, vinden er ikke alt

møllene fanger og endrer. Forskning fra USA viser at vindmølleparker kan endre klimaet rundt seg, særlig om natten. Da vil den jevne snurringen deres øke temperaturen ved bakken,

samtidig som vinden over parken vil øke. Forskningen støttes av observasjoner fra vindmølleparker, ifølge New Scientist.



Vi reiser mer og mer kollektivt

Bussen blir mer og mer populær. Kollektivtrafikken øker i alle Norges fem største byer, og dette gir kamp om regjeringens ekstramidler til neste år.

KRISTIAN S. AAS

kristian.aas@naturvern.no

Belønningsordningen for kollektivtrafikk skal nemlig tilgodese de byene som har klart å få en vekst i kollektivtrafikken, på bekostning av biltrafikken. Belønningspotten får etter all sannsynlighet en økning neste år, fra 75 til 115 millioner kroner. Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand kan søke om midler, og alle byene har vekst i kollektivtrafikken.

— HELT UTROLIG

I Stavanger har busstrafikken økt med ti prosent så langt i år. Dette utgjør rundt én million nye påstigninger på bybussene.

— Det er nesten helt utrolig, sier direktør Tor Geir Espedal i Kolumbus til Stavanger Aftenblad.

Stavanger-området fikk tretti millioner kroner gjennom belønningsordningen i fjor, og håper på større uttelling til neste år. Direktør Espedal ønsker økt frekvens på rutene og å holde takstene stabilt.

— Jeg har slett ikke lyst til å få noen økning på takstene, sier Espedal.

Tallene for biltrafikken i de største byene i Norge er ikke klare, ifølge Vegdirektoratet. Men på landsplan har det vært en økning i biltrafikken på rundt to prosent.

UHELL I OSLO

Kollektivtrafikken i Oslo har vært plaget med uhell. Den

største t-banelinjen har vært sperret av ras siden i sommer, og gravearbeider har ført til store ruteomlegginger. Likevel øker antall passasjerer.

— Vi har en veldig bra utvikling når det gjelder reisetall, men vi merker effekten av at t-banelinje 5 mot Grorud og Vestli er ute av drift. Økningen er på 2,2 prosent så langt i år, men i høst har vi merket en svak nedgang, forteller informasjonssjef Merete Agerbak-Jensen i Oslo Sporveier.

BRA BUSSMETRO

I Kristiansand har etableringen av et høyfrekvent bussystem slått svært positivt ut. "Bussmetroen" går så det griner.

— På den ene bussmetro-linjen har vi en økning på nesten 23 prosent i antall passasjerer. Vi ønsker å fortsette den gode trenden, forteller Inge Os, markedssjef i Vest-Agder Kollektivtrafikk. Et av virkemidlene er direktebusser med høy hastighet og få stopp, som kan konkurrere tidsmessig med bilen.

Bergenserne tar også mer buss, og ønsker nå å øke frekvensen på flere ruter. Forsøket med fem-minutters intervaller på en hovedstrekning gjennom byen, kombinert med at takstene ikke har økt, har gitt flere reisende.

LAVERE PRISER HJELPER IKKE

Utviklingen er dårligst i Trondheim, men selv der er det en svak økning i passasjertallet.

— Vi har gjennomført en

takstreduksjon, men etter det har faktisk trafikken på bussene gått ned. Vi har ikke økt frekvensene på buss, og har hatt problemer med å forutse reise-

mønsteret til studentene, som utgjør en stor del av kundene på bussene, sier Torbjørn Finstad i det kommunale selskapet Trondheim byteknikk.



Oslo-rikken øker passasjerantallet, og satser på flere avganger. Kollektivtrafikken i Norge seiler i medvind for tiden. (Foto: Audun Garberg)

By	Belønning i 2004	Økning i kollektivandelen
Stavanger	13 mill.	9.8%
Bergen	17 mill.	2.5%
Kristiansand	10 mill.	2.3%
Oslo	25 mill.	2.2%
Trondheim	10 mill.	0.3%

Ny makker for regnskogen

Byggmakker-kjeden har tidligere vært fremholdt som "versting" når det gjelder salg av tropisk tømmer. Nå tar kjeden et krafttak, og bøtelegger sine egne leverandører hvis ikke tømmeret er sertifisert.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

I de nye kontraktene med sine leverandører går Byggmakkers kjedekontor Norgros svært langt i å hindre salg av tropisk tømmer. Leverandørene må garantere at deres varer ikke er fremstilt av "tresorter som direkte eller indirekte kan føre til (...) ødeleggelse av regnskogers flora, fauna eller miljø". Leverandørene får heller ikke informere om slike varer, verken overfor kunder eller internt. Brytes dette, blir leverandøren holdt ansvarlig for Byggmakkers tap av goodwill. Ved negativ medieomtale kreves leverandørene for bøter fra 100 000 kroner og oppover.

REGNSKOGSFONDET JUBLER

Nils Hermann Ranum i Regnskogsfondet er full av lovord overfor Byggmakkers satsing på å få regnskogstømmeret ut av sine butikker.

— I våre undersøkelser i 2002 og 2003 var Byggmakker en versting når det gjaldt salg av tropisk tømmer. Det de gjør nå, fortjener stor ros. De tar virkelig tak i problemet, og presser i tillegg sine leverandører hardt. Det kan få ringvirkninger, også utenfor Norge. Hvis Byggmakkers holdning klarer å presse gjennom endringer i vareutvalget til noen av de store leverandørene, vil dette ha en enda større effekt, sier Ranum.

Byggmakker anbefaler også sine leverandører om å ikke

stole på FSC-godkjent regnskogstømmer. Forest Stewardship Councils (FSC) merkeordning er den eneste merkeordningen som stiller tilfredsstillende krav, ifølge Regnskogsfondet, men de har for dårlig kontroll og oppfølging med kravene.

— Vårt absolutte minimumskrav er FSC-godkjenning, men vi anbefaler at man unngår all handel med regnskogstømmer, sier konsernsjef Erik Øyno hos Byggmakker.

Han sier at de har møtt stor forståelse i bransjen, og at de

fleste leverandørene er positive til de nye kravene. Byggmakker vil inngå slike avtaler med alle sine leverandører.

— Vi har stor omløpshastighet i våre butikker, og jeg forventer faktisk at alt ikke-sertifisert regnskogstømmer er borte nå, sier Øyno.



Nils Hermann Ranum i Regnskogsfondet roser Byggmakker.
(Foto: Tone Mikalsen)

Vil satse på biotekmat

Sats stort på bioteknologisk mat, anbefaler et utvalg den danske regjeringen. De mener det er mulig å lage sunnere og mer miljøvennlig mat ved hjelp av bioteknologiske metoder.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

— Bioteknologien kan gi oss både sunnere og sikrere matvarer, som også smaker bedre, sier Leo Larsen, formann for det Rådgivende Utvalg for Fødevareforskning i Danmark i en pressemelding.

Sammen med en rekke forskere innen bioteknologi og matvareindustri har han sittet i et utvalg som kommer med anbefalinger til den danske regjeringen på bioteknologisk mat.

Utvalget vil blant annet gi mer penger til forskning på

bioteknologisk mat og landbruk, utvikle sunnere og sikrere mat med høyere kvalitet, utvikle mer miljøvennlige matvarer og produksjonsmetoder – alt ved hjelp av bioteknologi.

MANGE MULIGHETER

De danske ekspertene mener at de med bioteknologi kan utvikle sunnere mat ved blant annet å designe mat med sunne fettsyrer som kan motvirke hjerte- og karsykdommer og genmodifisere planter så de blir sunnere og smaker mer.

Dette er bare noen av mulighetene utvalget ser for seg

ved å satse på bioteknologisk mat i Danmark framover, skriver Politiken.

Noe av teknologien for å gjøre disse grepene finnes allerede i dag, sier utvalget.

FORBRUKERNE VIKTIGE

Det er imidlertid en joker her, og det er forbrukerne. Dersom de ikke vil ha bioteknologisk mat, hjelper det ikke hva industrien eller forskerne ser for seg. Derfor foreslår utvalget at en eventuell satsning på bioteknologisk mat må skje i tett samarbeid mellom forskere, matvareindustri og forbrukerne.

Vil ha pant på oljefyr

En panteordning for de som erstatter sin gamle oljefyr med miljøvennlig oppvarming, foreslår Norsk Bioenergiforening.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Går det som Norsk bioenergiforening (NOBIO) foreslår, kan både bedrifter og privatpersoner få belønning for å kassere sin gamle oljefyr. Forutsetningen er at den erstattes med miljøvennlig energi til oppvarming, for eksempel bioenergi eller tilknytning til fjernvarmeanlegg.

DYRERE FYRINGSOLJE

— Ordningen kan finansieres ved at alle som kjøper fyringsolje betaler litt ekstra, sier daglig leder Silje Schei Tveitdal i Nobio.

Nobio har presentert for-



Daglig leder Silje Schei Tveitdal i NOBIO vil ha pant på oljefyrer. (Foto: Audun Garberg)

slaget både for miljøvernminister Knut Arild Hareide og Stortingets energi- og miljøkomité.

8 PROSENT AV UTSLIPPENE

Oljefyring bidro i fjor til utslipp av om lag 3,5 millioner tonn CO₂, noe som utgjør 8 prosent av Norges totale utslipp. Bruken av olje til oppvarming skal reduseres med minst 25 prosent, og det skal lages en strategi for konvertering fra oljefyring til ny fornybar energi lovet regjeringen da den la frem stortingsmeldingen om norsk klimapolitikk sommeren for to år siden. Men

DISSE FYRER MED OLJE:

Forbruk i millioner liter olje 2003

Jordbruk og skogbruk: 26,6
Industri, bergverk og kraftforsyning: 491,2
Bygg og anlegg: 26,6
Boliger, næringsbygg m.v.: 504,5
Offentlig virksomhet: 146,0
Annet: 132,8

i fjor økte bruken av olje til oppvarming. Og nå begynner det å haste: Utslipsreduksjonen skal skje i perioden Kyoto-protokollen gjelder for, årene 2008 til –12.

Frelse og friste

— Vi vil, vi vil, men hvordan skal vi få til å bygge gasskraftverk? Dette var spørsmålet som ble stilt på LOs industripolitiske konferanse på Sørmarka 17. november, skriver LO-aktuelt.no.

LO-leder Gerd Liv Valla og NHO-direktør Siri Bjerke var enige om at en politisk strategi er veien å gå for å frelse gasskraftmoistandene. Vallas anbefalinger for frelse er som følger:

Få fram at det ikke bare er snakk om gasskraft, men også å ta i bruk naturgassen som råstoff for industrien.

Legg vekt på at vi i dag importerer store mengder forurensende kullkraft.

Vi må være åpne for at konvensjonelle gasskraftverk som bygges nå blir pålagt å ta i bruk renseteknologi – senere.

Tidligere miljøvernminister Siri Bjerke vil frelse ved å friste. Hun vil foreslå å bygge gasskraftverk på land for å elektrifisere oljefeltene i Nordsjøen. Dette vil bety en miljøgevinst, mener hun, ved at de mange små gasskraftverkene på plattformene vil forsvinne. Dessuten frister Bjerke med at NHO vil presse staten til å bygge CO₂-renseanlegg som skal knyttes til det første gasskraftverket som bygges.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.



BRK MNDRE!

Du har sjelden bruk for innpakningen. Velg produkter med minst emballasje. **Bruk mindre.**

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon



Hybridrever

Det har hendt at rømt oppdrettsrev har funnet tonen med vill fjellrev i naturen, kom det fram på det nordiske fjellrevseminaret som gikk av stabelen 15. til 16. november.

På seminaret ble ny forskning på fjellreven lagt fram, blant annet på hvordan man skal skille ekte og uekte fjellrev fra hverandre, samt hvordan finne de revene som er barn etter tam oppdrettsrev. Problematikken mellom rødrev og fjellrev ble nøye diskutert, og klimaendringer var også på dette seminaret et poeng.

Per Flatberg, som er styreleder i prosjekt Fjellrev tror fjellreven kan bli en symbolart i kampen mot klimaendringer.

— Fjellrevseminaret styrket klart samarbeidet mellom de frivillige organisasjonen og forskning og forvaltning på området, sier Flatberg.

Breene smelter bort

Isbreene i de sveitsiske Alpene smelter bort med rekordfart, og det samme skjer i Himalaya. På 6000 meters høyde er det observert vann.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Det er ikke bare isen i Arktis som smelter bort. I Sveits og Himalaya drypper det fortore og fortore fra isbreene, melder henholdsvis Reuters og BBC News.

I Nepal finnes det 3300 isbreer, hvorav 2300 har egne bregsjøer. Dersom isen i breene smelter vil vannet fylle opp sjøene, som i sin tur kan renne over og skape store og ødeleggende flommer i så vel Nepal, Bhutan og Bangladesh som India, frykter forskerne.

Forskere og miljøvernere ber nå om penger til å kartlegge situasjonen i Nepal, skriver BBC.

SLANKERE BREER

I nabolandet Tibet har isbreen Zepu laget seg en mektig fossende elv, ettersom breen smelter, skriver New York Times. Denne elven eksisterte ikke for tretti år siden, her har alt vært frosset, sier de kinesiske forskerne.

De siste tretti årene har

imidlertid Zepu slanket seg 91 meter på grunn av økte temperaturer i området, noe som også ser ut til å være tilfellet for de andre breene i fjellandet. Forskere fra USA mener at isbreene i Tibet har slanket seg med fire prosent bare i løpet av 1990-tallet. En amerikansk forsker har observert smeltet vann på 6000 meters høyde i Himalaya, hvor alt har vært frosset til is de siste tusen årene. Journalisten i New York Times mente han hadde kommet mer til et badeland enn et is-land da han var i Tibet nylig.

UTROLIG FART

I Sveits drypper det også. 18 prosent slankere er de sveitsiske breene blitt de siste 15 årene. Til sammenligning forsvant kun én prosent de tolv årene mellom 1973 og 1985.

I Sveits, som i Himalaya, frykter man store ødeleggelser som følge av høy vannføring i elvene som renner ut fra breene. Dersom den globale oppvarmingen skjer i det tempoet som klimamodeller



Breene i Himalaya smelter, men ingen vet hvor fort.

anslår, kan breene i Alpene forsvinne helt, mener noen forskere. For de små breene er dette allerede i ferd med å bli et faktum på grunn av hetebolgen i 2003, sier forsker Frank Paul til Reuters.

VIL BRUKE LOVEN

En rekke miljøvernjurister bruker nå lovbok og juss til å kjempe mot klimaendringer, melder BBC. I en kampanje påpeker de at landene som er medlem av UNESCO, FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og

kommunikasjon, er forpliktet til å beskytte steder som er klassifisert som verdensarv (World Heritage Site). Dette vil blant annet si Sagarmatha National Park i Himalaya hvor Mount Everest troner.

Dersom noen av stedene klassifisert som verdensarv er truet av klimaendringer er landene i UNESCO nødt til å gjøre noe med trusselen. Det vil si at de må kutte utslippene av klimagasser, argumenterer juristene.

Miljøtorget

VELUX®

TAKVINDUER

www.VELOUX.no



Sør-Trøndelag
Fylkeskommune



Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

NOFO
www.nofo.no

Nytt varmeår både globalt og i Norge

2004 ligger an til å bli det fjerde varmeste året som er målt globalt. I Norge har Bjørnøya og Øst-Finnmark de største temperatur-avvikene.

AUDUN GARBERG

ag@naturvern.no

Fra januar til og med oktober lå den globale temperaturen 0,53 grader over gjennomsnittet, viser tall fra National Climatic Data Center (NCDC) i USA. Landtemperaturen lå 0,82 grader over gjennomsnittet mens temperaturen til havs lå 0,4 grader over.

— Havet er mer konservativt enn landjorden. Det skal mer til for å endre temperaturene i havområdene, forklarer Eirik J. Førland, fungerende leder for klimaavdelingen ved Meteorologisk institutt på Blindern. Han forteller at temperatursvingninger i Stillehavet har særlig stor betydning for gjennomsnittet.

VARMEST I NORD

Høyest temperaturstigning har det vært på den nordlige halvkule, der 2004 ligger an til å bli det nest varmeste året som er målt. 1998 innehar fortsatt temperaturrekorden.

— Kan vi anta at perioden januar til oktober er betegnende for hele 2004?

— NCDC legger inn prognoser for årets siste måneder. Regionalt er disse modellene usikre, men for kloden sett under ett gir det et ganske godt mål, sier Førland.

REKORD I OKTOBER

Årets oktober er den varmeste som noensinne er målt på landjorda, med en temperatur på

1,05 grader over gjennomsnittet. Havtemperaturen i oktober er den tredje varmeste som er målt, 0,47 grader over snittet.

På den nordlige halvkule var oktober i 2003 den varmeste meteorologene noensinne har målt både på land og til havs, mens temperaturene i årets oktober kommer som nummer to.

VARMEREKORD PÅ BJØRNØYA

I Norge har temperaturen frem til midten av november vært 1,1 grad over gjennomsnittet. Dermed ligger 2004 an til å bli det sjuende varmeste året siden man startet temperaturmålingene i 1867.

— Selv om det blir en kald desember vil den ikke påvirke

middeltemperaturen så mye at det blir store endringer. Det ser ut til at det blir det sjuende varmeste året, sier Ketil Isaksen ved Meteorologisk institutt.



2004 blir det nest varmeste året noensinne på den nordlige halvkule.

På Bjørnøya har man aldri målt høyere gjennomsnittstemperatur enn i årets ti første måneder. Snittet har vært 1,6 varmegrader, noe som er hele 2,4 grader over normalen. Lite sjøis har gitt høye temperaturer, spesielt nordvest i Arktis.

TO GRADER OVER NORMALEN I ØST-FINNMARK

Også nord i fastlands-Norge har det vært varmt.

— I Øst-Finnmark ligger temperaturen opp mot to grader over normalen. Ser man på året under ett, er det blant de høyeste middeltemperaturene som noen gang er registrert, sier Isaksen.

Oppvarmingen er ikke urban

Er det sann at den observerte oppvarmingen egentlig bare er en måling av urbanisering, det vil si voksende byer?

ELISABETH K. ANDERSEN

eka@naturvern.no

Dette har vært et av kronargumentene til klimaskeptikere, men nå mener en britisk forsker at det er på tide for skeptikerne å spise i seg dette argumentet.

MÅLT PÅ VINDSTERKE NETTER

— Oppvarmingen av jordkloden som er målt skyldes ikke større byer, sier David Parker fra Hadley Centre for Climate Prediction and Research i en

pressemelding. I en artikkel publisert i det vitenskapelige tidsskriftet Nature skriver han at selv om temperaturmålerne er plassert i og nær byer, måler de ikke temperaturen på byen, men jorden. Dette mener Parker han kan se ved å sammenligne temperaturen målt på stille netter mot vindsterke netter. Hypotesen han har testet er som følger: Dersom det er slik at måleinstrumenter nær byer måler varmen fra byer, burde avlest temperatur være høyere

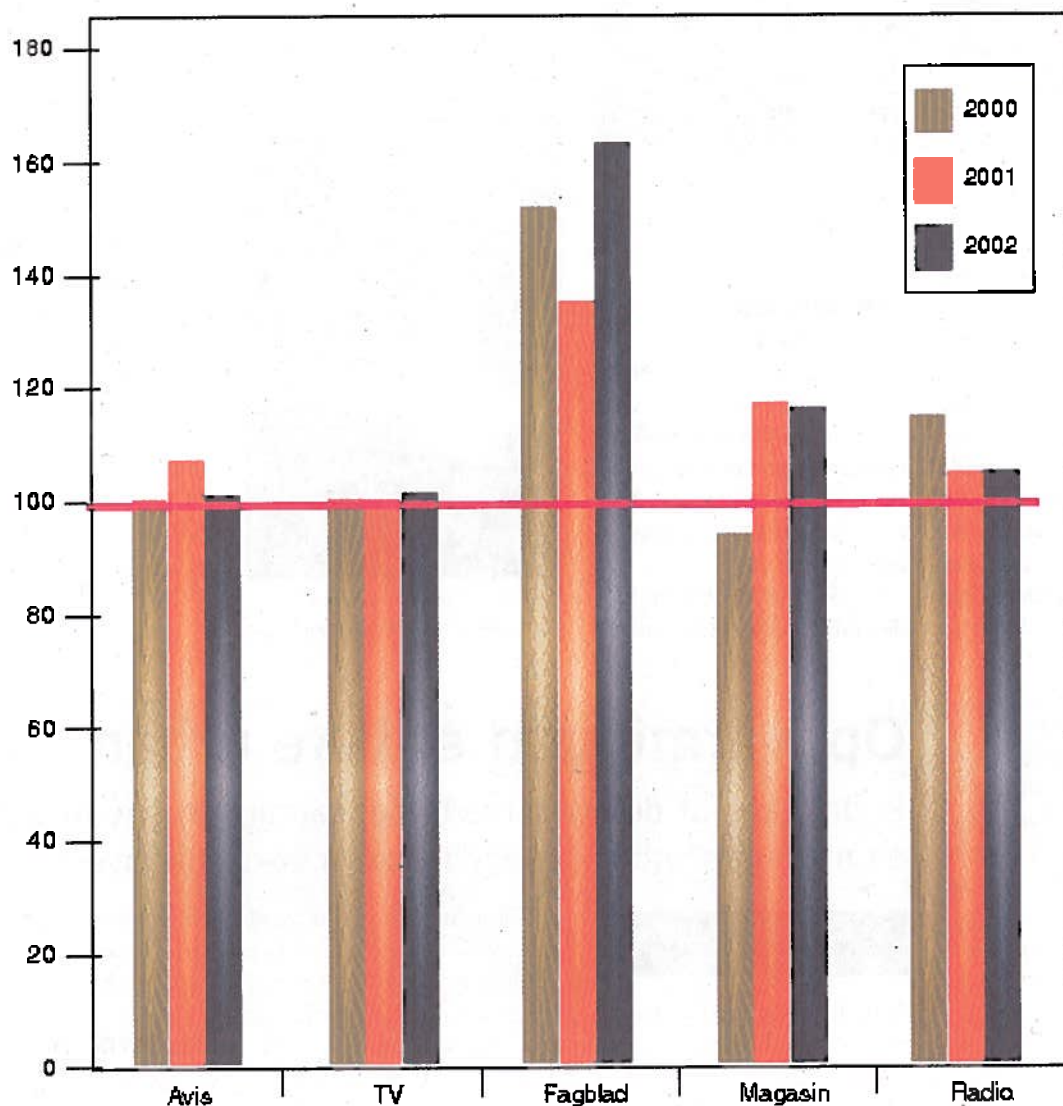
på rolige netter enn på vindfulle netter. Dette er ikke tilfellet, mener Parker.

IKKE OVERBEVIST

— Jeg er ikke sikker på at Parker har lyktes, men vi beundrer hans oppfinnsomhet, sier Fred Singer, presidenten for Science and Environmental Policy Project i USA, til BBC. Singer er en av de mest kjente vitenskapelige klimaskeptikere.

I FAGPRESSEN TREFFER DU IKKE HVEM SOM HELST

Det er det som er poenget.



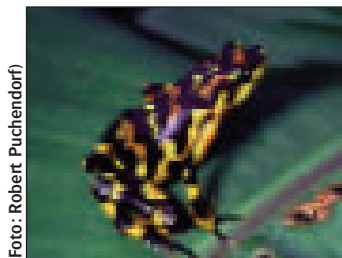
Velg fagblad til annonseringen fordi:

Blant fagbladleserne er det 1,6 ganger flere som har innkjøp som hovedbeskjeftigelse enn i befolkningen forøvrig

Kilde: Norsk Gallup
F&M Allfakta

Artsmangfoldet smuldrer hen

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no



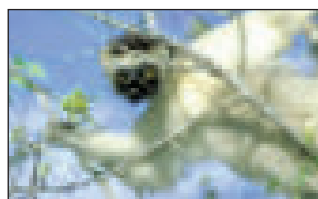
Padda Atelopus varius. Status: Kritisk.



Ugu Scops insularis. Status: Utrydningstruet. (Foto: Dave Currie)



Ferskvannsskilpadden Callagur bornoensis. Status: Kritisk. (Foto: Peter Paul van Dijk)



Verreaux' Sifaka Lemur. Status: Sårbar. (Foto: Troy Inman)



Stortannet sagefisk. Status: Utrydningstruet. (Foto: R. Mitchell)



Hawaiiikråke. Status: Utryddet. (Foto: Jack Jeffrey)

15 589 arter er i akutt livsfare. Årsak: Mennesker og menneskelige inngrep.

Dette er sjokkmeldingen fra Verdens naturvernunion (IUCN). Hele 784 plante- og dyrearter er nå registrert som utdødd; de er borte for godt.

Fakta:

- En av tre amfibier er truet.
- Halvparten av alle ferskvannsskilpadder er truet.
- En av åtte fugler er truet.
- En av fire pattedyr er truet.
- Antall truede arter øker.

Naturverdiene i "kirkeskogene" tas vare på

innlegg

Marit Gabler hadde i forrige utgave av Natur & miljø Bulletin en artikkel med overskriften "Strid om naturverdier i kirkeskogene". I artikkelen stilles det spørsmål ved troverdigheten til Opplysningsvesenets fond som eier av "kirkeskogene" grunnet forandring av rapporter knyttet til registrering av naturverdier, nøkkelbiotoper* i Telemark.

NORSKOG forvalter "kirkeskogene" for Opplysningsvesenets fond (Ovf). I 1999 gjennomførte Ressursdata AS (nå Previsa AS) nøkkelbiotopregistreringen for Ovff. Ressursdata AS registrerte en rekke områder, en såkalt bruttoliste med nøkkelbiotoper som ble rapportert i 2000. I etterkant av alle miljøregistreringer i skogbruket er det vanlig å gjennomføre en viss avvei-

ning mellom skogbruksinteresser og miljøverdier. Denne prosessen ble av ulike årsaker først avsluttet i 2003. Previstas rolle i denne prosessen var å være rådgiver for Ovff da de endelige avveiningene ble gjennomført. Resultatet av denne gjennomgangen er dokumentert i den endelige rapporten i fra Previsa i 2003. Både de opprinnelige registreringene og de endelige nøkkelbiotopene er kartfestet og beskrevet. Previstas vurderinger av Ovffs endelige "nettoliste" finnes også i rapporten.

NORSKOG mener derfor at nøkkelbiotopregistreringen i Telemark er utført i tråd med "Levende skog"-standarden for "biologisk viktige områder".

Gabler påpeker forandringer som er gjort i rapporten av 2003. Til dette har NORSKOG følgende kommentarer:

Moffedalen i Drangedal: Et

område på 81 daa er registrert som nøkkelbiotop i rapporten fra 2000. Ovffs "kirkeskog" er lagt ut for salg med et mindre areal enn tidligere da firmaet AT-Plan AS i etterkant har gjennomført MiS-registreringer, (registreringer av miljøverdier i skog). På denne eiendommen forholder man seg til MiS-registreringene som ble bestilt i forbindelse med en felles registrering av MiS i hele kommunen.

Sannidal i Kragerø: Et område på 39 daa er nevnt som nøkkelbiotop i rapporten av år 2000. Ved en feil kom ikke nøkkelbiotopregistreringen med i salgsprospektet. Ovff er derfor varslet, slik at kjøper blir informert om de aktuelle nøkkelbiotopene.

Langeskår i Sauherad: Nøkkelbiotopen på Langeskår ble anbefalt ikke hogget i rapporten

av år 2000. Etter avveininger mellom skogbruksinteresser og miljøverdier ble det tillatt en viss hogst. Dette er dokumentert i 2003-rapporten.

Ut fra det ovenstående er NORSKOG som skogforvalter av den oppfatning at miljøverdiene i "kirkeskogene" tas vare på etter "Levende skog" standarden. Ovff som eier av "kirkeskogene" er meget bevisst på at eiendommene skal forvaltes på en miljømessig forsvarlig måte.

AV FREDRIK LINDEMANN

Skogkonsulent i NORSKOG, skogforvalter for Ovff

* Nøkkelbiotoper er områder som er spesielt viktige for bevaring av det biologiske mangfoldet fordi de inneholder naturtyper, nøkkel-elementer eller arter som er sjeldne i landskapet.

"Dommedagsprofetier"?

- Nei, advarsler som dessverre traff blinken!

KOMMENTAR



BREDO BERNTSEN
historiker

Mens Bjart Holtsmark med utgangspunkt i boken Limits to Growth fra 1972, advarer mot det han kaller "dommedagsprofetier", og oppfordrer alle med kunnskap til å bidra med "saklig informasjonsspredning", vil jeg som miljøhistoriker påstå at de mange advarsler om ødeleggelse av naturen og rasering av miljøet stort sett har truffet blinken.

I 1983 ba FNs generalforsamling om at det ble utarbeidet et program for nye globale reformer. Slik ble Verdenskommisjonen for miljø og utvikling oppnevnt, med Norges statsminister Gro Harlem Brundtland som driftig leder.

I 1987 kom så rapporten Vår felles framtid. Et av stridsspørsmålene som dukket opp med Vår felles framtid, var begrepet "bærekraftig utvikling". Det innebar en påstand om at med ny teknologi og styrket sosial organisering kunne det ryddes vei for en ny epoke med økonomisk vekst.

En av kritikerne som tok et oppgjør med denne vekstkonklusjonen var den kjente økonomen, vinner av Nobels minnepris i økonomi, professor Trygve Haavelmo. I en artikkel i Sosialøkonomen i 1992, som Haavelmo skrev sammen med

sin kollega Stein Hansen, ble det understreket at strømmen av naturressurser på den ene siden, og menneskeskapt kapital på den andre, er av komplementær, ikke-erstattelig art. Det innebærer at akkumulering av menneskeskapt kapital i seg selv legger økende press på beholdningen av naturkapital, ettersom det kreves økende tilførsel av naturressurser for å opprettholde den menneskeskapte kapitalens produktivitet.

Nå var Brundtland-rapportens hypotese at den såkalte bærekraftige utviklingen lot seg gjennomføre med et både-og – man skulle verne og bevare og samtidig skulle veksten fortsette ved teknisk nytenkning, noe mange mente var en umulighet. Nå er det jo et viktig vitenskapelig prinsipp at en hypotese skal være falsifiserbar – altså i prinsippet kunne avsannes. Hvordan skal man så måle dette? Det er mange stemmer å lytte til. En slik stemme har vært dansken Bjørn Lomborg som med boken Verdens sanne tilstand (1998) vakte debatt med sin vekstoptimisme. En annen som tvert imot advarer mot veksten er nettopp Jørgen Randers, som Holtsmark polemiserer mot. For å vurdere hvem av disse som er mest troverdig, synes jeg det er rimelig å lytte til UNEP, som FN selv opprettet i 1973. Det er denne institusjonen som i over en mannsalder har vært verdenssamfunnets rådgiver og opplyser!

UNEP la i 1999 frem rapporten om jordens tilstand – Global Environmental Outlook 2000 (GEO-2000) som er bredt anlagt og bygger på bidrag fra FN-organer, 30 miljøinstitutter og 850 enkeltpersoner. GEO-

2000 gir et meget dramatisk bilde av situasjonen i det vi beveger oss inn i neste årtusen. På mange områder er skadene uopprettelige. På under 20 år har Afrika mistet 50 millioner hektar skog. I Asia mangler 30 prosent av befolkningen vann og i Latin-Amerika forsvinner skoger og jordsmonn i samme tempo som søppelfyllingene vokser. UNEPs direktør, den tidligere tyske kristelig-demokratiske miljøvernministeren Klaus Töpfer, er ikke minst opptatt av at utslippsgassene øker. Konsentrasjonen av CO2 og andre drivhusgasser er nå så høy at det er for sent å unngå global oppvarming. Dette er vel "saklig informasjonsspredning" god nok?

Vår begrensede klodes arealer og ressurser tåler kort og godt ikke det moderne vekstsamfunnet – vi ruinerer både oss selv og våre etterkommere. Jo større økonomisk vekstkraft, dess mindre gjenværende natur.

Vi kan ikke som Ole Brumm tro at vi kan få begge deler. Og når Holtsmark snakker om "primitiv kritikk av frihandel", kan det minnes om at da boken Governance for Sustainable Development nylig ble lansert, påpekte professor Janne Haaland Matlary, tidligere statssekretær i Bondeviks første regjering, at EU fremstår som lite egnet til å styre mot en bærekraftig utvikling. Temaet står rett og slett ikke på dagsorden – det gjør derimot de neo-liberalistiske ideene som herjer for tiden.

Alt i alt er konklusjonen – dessverre – at de årelange advarslene, som mange i polemisk hensikt har valgt å kalle "dommedagsvarsler", nå viser seg å slå til på område etter område.

Det er åpenbart grenser for vekst!

(Innlegget er forkortet. Red.)



Spådom eller scenario?

KOMMENTAR



JØRGEN RANDERS
professor ved BI og forfatter av
"Limits to Growth"

I nummer 19 kritiserer Bjart Holtsmark vår bok *Limits to Growth* (1972), i forbindelse med at vi i år har utgitt en oppdatert versjon i USA og England.

Jeg takker Holtsmark for at han har lest *Limits* og drar i gang en debatt om viktige spørsmål om klodens fremtid. Det er grunn til å takke: I de siste tretti år har de aller fleste avfeiet budskapet i *Limits* uten engang å lese boken.

Kort sagt mener Holtsmark at *Limits* er alarmistisk, og at

den underliggende datamodell er feil.

Og like kort sagt er vårt budskap i *Limits* at det kommer til å gå veldig galt, men bare dersom verdenssamfunnet insisterer på å videreføre den ensidige vekstpolitikken fra "etterkrigstiden" til evig tid. Og vi tror fortsatt at vår datamodell er et godt redskap for produksjon av konsistente scenarier for verdensutviklingen på lang sikt.

Men litt mer detalj. I henhold til *Limits* vil verden få store problemer rundt 2030 (pluss minus 10 år) – nok en gang: under forutsetning av at man ikke endrer kurs innen den tid. Problemene vil ta form av et kraftig fall i livskvaliteten. Men dette er ikke hovedbudskapet i *Limits*. De fleste sidene beskriver hvilke kursendringer verdenssamfunnet bør iverksette for å unngå disse problemene. *Limits* er en optimistisk bok: Den sier at global bærekraft er mulig, bare man starter i tide. Men det haster, og mer i dag enn i 1972.

Hvorvidt dette budskapet er alarmistisk kan ingen si med sikkerhet før etter 2030. Og selv da, når man vet hvordan det gikk, vil det være lite meningsfylt å si at *Limits* var alarmistisk. Hvorfor? Jo, for hvis det går utfor bakke etter 2030, betyr det ikke annet enn at verdenssamfunnet dessverre endte med å ligne et av de negative scenariene i *Limits*. Og hvis det (forhåpentligvis) går bedre etter 2030, så betyr ikke det annet enn at *Limits* og andre samfunnsreformatorer lyktes i å nå sitt mål, nemlig tilstrekkelig politikkendring – for eksempel rask nedgang i utslippene av klimagass og rask overgang til ikke-fossil energi.

Alarmistisk er med andre ord en unyttig beskrivelse, fordi *Limits* er en scenarioanalyse og ikke en spådom om fremtiden. Dette er ingen uvesentlig nyans. *Limits* inneholder 13 ulike scenarier (bilder av fremtiden). Noen er negative, og *Limits* bruker dem til å argumentere mot at verdenssamfunnet følger slik politikk. Andre scenarier er positive og *Limits* argumenterer varmt for at verden bør følge slik politikk.

Siden *Limits* ikke driver med spådom, men med scenarier,

kan man bare stille ett meningsfylt spørsmål i etterpåklokskapens klare lys. Nemlig, hvilket av de 13 scenariene i *Limits* har det i ettertid vist seg at verdensutviklingen etter 1972 faktisk lignet mest på? Dette spørsmålet kan man svare på i dag, men bare for de tretti årene fra 1972 til i dag. Og svaret er at verdensutviklingen i denne perioden lignet på "business as usual" (BAU)-scenariet i *Limits*. Dette er selvfølgelig ikke noe bevis for at verdensutviklingen fortsatt kommer til å følge BAU-scenariet i de neste hundre år. Heldigvis, for jeg og de fleste håper jo fortsatt på at vi skal oppnå den politikkendringen som vil vri verden ut av BAU-scenariet – som er et fremtidsbilde hvor verdenssamfunnet har store problemer rundt 2030, som følge av dyr og utilgjengelig energi.

Når Holtsmark sammenligner global statistikk for perioden 1972 – 2002 med BAU-scenariet i *Limits*, gjør han meningsfylt arbeid, selv om det er repetisjon av arbeid vi allerede har gjort og publisert i årets utgave av *Limits*. Vi konkluderer at det er god overensstemmelse. Når Holtsmark hevder det motsatte, skyldes det at han gjør to feil. Han sammenligner *Limits* med befolkningstall for fremtiden (!) og han benytter feil mål for verdens matvareproduksjon. For detaljer, se forordet i årets utgave av *Limits*.

Men nok en gang: det er ikke spesielt viktig om verden har fulgt det ene eller det andre scenario i de siste tretti årene. Det sentrale er om samfunnet klarer å endre kursen slik at man ender med å følge et mer attraktivt scenario i årtiene fremover. Der er Holtsmark og jeg enige.

Boken *Limits to Growth* beskrev blant annet scenarier for fremtidens matproduksjon.

"... hvis det går utfor bakke etter 2030, betyr det ikke annet enn at verdenssamfunnet dessverre endte med å ligne et av de negative scenariene i *Limits*." skriver Jørgen Randers i dette tilsvaret til Bjart Holtsmarks innlegg i N&M Bulletin nummer 19.



Ikke lettere å bygge forurensende gasskraftverk

KOMMENTAR

KNUT ARILD HAREIDE
miljøvernminister

Nestleder Lars Haltbrekken i Norges Naturvernforbund har misforstått når han i Natur & Miljø Bulletin nr. 20 hevder at Regjeringens forslag til klimakvotelov gjør det "lettere å bygge sterkt forurensende gasskraftverk". Samarbeidsregjeringen har i Sem-erklæringen forpliktet seg til at nye

utslippstillatelser etter forurensningsloven kun skal gis til gasskraftanlegg basert på CO₂-fri teknologi inntil det er etablert et system for om-

settelige utslippskvoter i tråd med Kyoto-protokollen. Denne forutsetningen har vært helt sentral når Regjeringen har utformet forslaget til klimakvotelov. Regjeringen har derfor sørget for å sikre at eventuelle nye gasskraftverk, på samme måte som i dag, vil måtte søke om utslippstillatelse etter forurensningsloven, og det vil være adgang til å stille teknologikrav i form av krav om CO₂-håndtering. Det å stille teknologikrav vil være et like effektivt verktøy for å hindre etableringen av forurensende gasskraftverk som det å stille utslippsgrenseverdier. Lars Haltbrekken bommer derfor når han hevder at forurensningsloven svekkes fordi myndighetene ikke skal sette grenseverdier for hvor høye utslippene fra eventuelle gasskraftverk skal være.

Det å stille teknologikrav vil være et like effektivt verktøy for å hindre etableringen av forurensende gasskraftverk som det å stille utslippsgrenseverdier.

I utkastet til klimakvotelov som ble sendt på høring i sommer, var gasskraftverk holdt utenfor kvotesystemet. Denne løsningen ville imidlertid bryte med EUs kvotedirektiv og ville også medføre at de tre gasskraftverkene som Regjeringen Stoltenberg ga tillatelse til (Kårstø, Kollsnes og Skogn) ville bli stående uten klimavirkemidler dersom de blir bygget før 2008. Ved å inkludere gasskraftverk i kvotesystemet, oppnår vi to ting:

Vi sørger for at det norske kvotesystemet blir mer likt EUs kvotesystem.

Slik imøtekommer vi et ønske fra næringslivet og legger samtidig forholdene til rette for at det

norske kvotesystemet kan kobles opp mot EU-systemet. Vi sikrer også at gasskraftverkene som allerede har fått konsesjon får kvoteplikt dersom de blir bygget i perioden 2005-2007. Dette er ikke minst viktig fordi Naturkraft i september kunngjorde planer om å starte bygging på Kårstø.

Haltbrekken tar også feil når han legger til grunn at russiske kvoter skal kunne brukes i det norske kvotesystemet. I perioden 2005-2007 vil det kun

være norske kvoter, kvoter utstedt til kvotepliktig virksomhet i EU og kreditter fra prosjektbasert samarbeid med utviklingsland under Den grønne

Norge er blant de land i verden som har innført de sterkeste og mest omfattende virkemidlene i klimagassutslipp.



Miljøvernminister Knut Arild Hareide mener Norge ligger godt an til å oppfylle sine Kyoto-mål. (Foto: Ketill Berger)

utviklingsmekanismen (CDM) som vil være gangbare i det norske kvotesystemet. Regjeringen mener at tidlig anerkjennelse av CDM-kreditter er et viktig signal overfor utviklingslandene.

CDM-prosjekter vil blant annet kunne bidra til teknologioverføring til utviklingsland, og vil samtidig redusere de kvotepliktiges kostnader knyttet til oppfyllelse av kvoteplikten.

Haltbrekken hevder at Norge

er et av de landene som ligger lengst unna å nå sine forpliktelser i forhold til reduksjon av utslippene av farlige klimagasser. Det stemmer ikke. Norge er blant de land i verden som har innført de sterkeste og mest omfattende virkemidlene i klimagassutslipp. Vi var ett av de første landene som innførte CO₂-avgift, det samlede avgiftsnivået for transportsektoren er høyt, vi har en betydelig avgift på sluttbehandling av avfall og vi har avgift på HFK og PFK. Norge ligger godt an når det gjelder å oppfylle Kyotoprotokollens krav om demonstrerbar fremgang innen 2005.

Siden sist

Klima

• 18. november mottok FNs generalsekretær den offisielle beskjeden fra Russland om ratifisering av Kyoto-avtalen. Dermed trer klimaavtalen i kraft 90 dager senere, den 16. februar 2005. 127 land har hittil ratifisert.



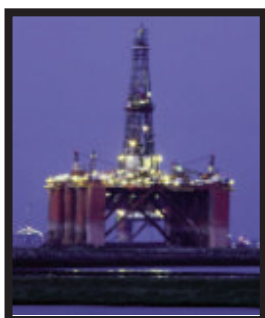
• Norge vil beholde den høye CO2-avgiften for oljeindustrien selv om Norge innfører EUs nye kvotesystem, sier miljøvernminister Knut Arild Hareide til NRK. Hareide avviser dermed påstander om at EØS-avtalen vil gjøre det umulig å beholde CO2-avgiften.

Atomkraft

• Tsjernobyl-ulykken har gitt 850 svensker kreft, ifølge en ny undersøkelse, omtalt av ANB-AP.

Energi

• Statoil har fått klarsignal fra både Petroleums-tilsynet og Statens forurensningstilsyn til letteboring på Uranus i Barentshavet med plattformen Eirik Raude.



• 11 aktivister fra Bellona, Natur og Ungdom og Greenpeace fikk bøter på 5000 kroner etter å ha forsøkt å stanse oljeplattformen Eirik Raude som skal bore i Barentshavet.

• Den irske brenselcelleprodusenten Cenergie etablerer seg neste år i industriparken på Herøya, skriver Varden. Selskapet vil gi 250 nye arbeidsplasser.

• TrønderEnergi har fått konsesjon for utbygging av inntil 25 vindmøller på Bessakerfjellet i Roan og fire møller på Valneset i Bjugn, melder NRK.

Rovdyr

• Staten må betale 2,2 millioner kroner i erstatning til 13 sauebønder i Rendalen som mistet beiteretten fra 2002 til 2004, melder NRK. Bøndene mente det var etablert ulv i et område der det ikke skal være ulv. Staten har anket dommen.

• Mellom 101-120 ulver ble registrert i Skandinavia vinteren 2003-2004, melder Direktoratet for naturforvaltning. Av disse er elleve familiegrupper, hvorav to befant seg i Norge.

Miljøgifter

• Rundt 80 prosent av boligblokkene som ble bygget i Bergen på 50- og 60-tallet, er sannsynligvis forurensnet av miljøgiften PCB, melder NTB. Norges Geologiske Undersøkelse er nå i ferd med å kartlegge om giften lekker fra boligblokkene.

• Flere kjøkkenredskaper fra Biltema og Culinara avgir mer enn tillatt

mengde av det kjemiske stoffet MDA, viser en undersøkelse foretatt av Mattilsynet.

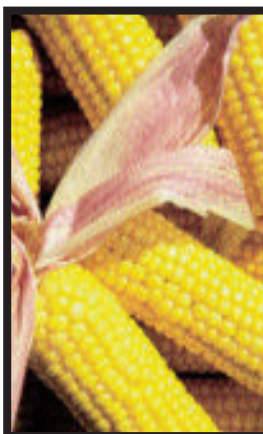
Organisasjoner

• WWF har åpnet kontor i Murmansk. Sentrale arbeidsområder for det nye kontoret blir blant annet miljøutfordringene knyttet til skipsfart, olje- og gassproduksjon og fiskerier.

• Norges Bondelag vurderer en kollektiv innmeldelse i Naturvernforbundet, for å få mer å si i kampen om vern av naturområder. – Selv om Naturvernforbundet ikke er noen direkte trussel mot bønder, skaper de problemer, sier lokalagsleder Kjell Roar Kråbøl i Grong Bondelag til Dagsavisen.

Mat

• Økologisk mat står for knapt én prosent av matvaresalget i Norge, ifølge en rapport fra Framtiden i våre hender.



Forurensning

• Forsuringen har redusert artsmangfoldet i sørnorske vassdrag med minst femti prosent. En surhetsgrad på pH 6.3 utgjør en kritisk grense for vegetasjon i ferskvann, ifølge en rapport

fra Norsk institutt for vannforskning.

Samferdsel

• NSB skal kjøre strekningen mellom Oslo og Göteborg, når dagens driftsselskap Linx gir seg ved nyttår. Strekningen vil få flere avganger enn i dag. I Göteborg vil togene korrespondere med forbindelser til hele Sør-Sverige og København.



• De to banestrekningene i Oslo som ble nedlagt for to år siden, Kjelsås- og Kolsåsbanen, er gjenåpnet. Samtidig starter Oslo Sporveier med avgang hvert femte minutt på byens to mest trafikkerte trikkestrekninger. Planen er å kapre en million flere reisende neste år, skriver Dagsavisen.

Avfall

• Nordfjord Miljøverk vil bygge søppelforbrenningsanlegg i Byrkjelo i Gloppen kommune. Anlegget skal ta alt restavfall fra kommunene i Nordfjord, og levere energi til Tine sitt anlegg i Byrkjelo. Inntil anlegget er ferdig vil søppelet bli kjørt til Sverige, med de ekstra utslippene det medfører, melder Sunnmørsposten.

kalenderen

2. – 3. DESEMBER

Næringsutvikling med ny energiteknologi, Oslo
Arr: Innovasjon Norge, Enova og Norges forskningsråd
Mer innfor: www.renergi.com

6. DESEMBER

Seminar om vindkraft, Oslo
Arr: Norsk-Tysk Handelskammer og Deutschen Energie-Agentur
Info: Petra Rassmann(22128236)

6. – 17. DESEMBER

Partsmøte i FNs klimakonvensjon.
Sted: Buenos Aires, Argentina
www.unfccc.int

4. – 9. JANUAR

Natur og Ungdoms landsmøte
Sted: Fredrikstad
www.nu.no/landsmote/2005/

2. – 4. MARS

World Sustainable Energy Days
Sted: Wels, Østerrike
www.esv.or.at

Svanemerket....

redaksjon

REDAKTØR:
Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
ag@naturvern.no

REDAKSJON:
Elisabeth Kirkeng Andersen
Tlf. 23 10 96 06 | eka@naturvern.no
Kristian S. Aas | Tlf. 23 10 96 08
kristian.aas@naturvern.no

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 23 10 96 10 | faks 23 10 96 11
Mail: redaksjonen@naturvern.no
www.nmb.no

ABONNEMENT: 290 pr. år [privat] 650 pr. år
[bedrifter] **ANNONSER:** HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 10.12.2004

Trendmagasin for miljøvernere

Lei av moraliserende miljøvern? Svaret er kule hybridbiler, økologisk mat og trendy designer-klær, dersom vi skal tro magasinet Plenty.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Vitenskap, teknologi, reise, mote og mat. Det er noe av innholdet i USAs nye og trendy miljømagasin som ble lansert 16. november. I premiereutgaven av magasinet kan man i en mote-reportasje blant annet lese om modellen Evas trange og avslørende bluse av en resirkulert fallskjerm. Og magasinet har da også vakt oppsikt i hjemlandet, blant annet med en større artikkel i The New York Times.

— Jeg tror Plenty er noe folk har ventet på, og nå er det her, sier redaktør Mark Spellun til N&M Bulletin.

MOTEREPORTASJE

Spellun forklarer forskjellen på Plenty og mer tradisjonelle miljømagasiner slik:

— Plenty har tro på teknologi og menneskets fantasi. Veldig amerikansk, ikke sant, spør redaktøren med en viss selvironi.

— Mens teknologiske fremskritt ikke vil løse alle våre problemer – vi bruker opp mange naturressurser i et historisk tem-



Redaktør Mark Spellun.

Det nye, amerikanske miljømagasinet "Plenty" spiller på andre strenger enn tradisjonelle miljømagasiner.

po – vil innovasjon hjelpe oss til å gjøre overgangen bort fra den oljebaserte økonomien spiselig for mange mennesker, mener Spellun.

SEX OG SHOPPING

The New York Times har på sin side en noe tydeligere forklaring på magasinets appell. De mener

den tradisjonelle miljøbevegelsen appellerer til en liten gruppe enten ut fra skyldfølelse, tro på vitenskap eller rett og slett tro. "Men det er millioner på millioner av amerikanere som baserer sitt liv på sex og shopping... Plenty viser vei. Sex blir brukt til å selge ethvert tenkelig produkt; hvorfor ikke miljøvern?"

"Vejsalt med ko-pis skapte miljøalarm"

OVERSKRIFT I DEN DANSKE AVISEN POLITIKEN 22. NOVEMBER